

УДК 378.23

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.76-1.22>**В. О. Єршова**старший викладач відділення мовного тестування мовного відділу  
Національної академії Національної гвардії України

## ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ДО ВЗАЄМОДІЇ ПІД ЧАС МІЖНАРОДНИХ МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЙ

*У статті зазначено, що сьогодні військовослужбовці НГУ беруть активну участь і у миротворчих операціях у складі миротворчих контингентів ООН. Складність та специфічність цих операцій пред'являють сьогодні високі вимоги до комунікативних якостей фахівців, і в цьому аспекті до процесу оволодіння англійською мовою, яка є мовою міжнародного спілкування військових.*

*Констатовано, що до складу компетенції офіцерів-миротворців необхідно включити такі складові частини: професійну компетенцію, самостійно-пізнавальну (здатність самостійно оволодівати навчальним та практичним матеріалом), мовну компетенцію; компетенцію взаємодії (здатність використовувати вербальні та невербальні форми спілкування у службових ситуаціях взаємодії); соціокультурну (вміння будувати міжкультурне спілкування з іноземними колегами інших країн та місцевим населенням).*

*Визначено, що проблемне навчання в рамках педагогічної технології представляло собою вид навчально-пізнавальної діяльності, що спрямований на пошук курсантами рішення системи комунікативних, службових, проблемних завдань і професійних ситуацій, в результаті чого відбувалося формування навичок і вмінь іноземного спілкування, оволодіння досвідом миротворчої діяльності, а також розвиток мислення засобами англійської мови.*

*Запропоновано педагогічну технологію формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до взаємодії під час міжнародних миротворчих операцій, що спирається на переваги проблемного підходу у навчанні військовослужбовців.*

*На науковому рівні технології обґрунтовано цілі, зміст, методи і форми підготовки курсантів до миротворчих операцій, спроектовано можливий алгоритм руху до вирішення проблем під час їх іноземної підготовки.*

*Обґрунтовано змістові компоненти технології, її етапи, методи та форми проведення занять, схеми вирішення проблемних завдань, типи проблемних ситуацій, тематику кейсів для курсантів тощо.*

*Процес виконання кейсів створював підвалини для оптимального вирішення проблеми професійного характеру, формував уміння вирішення завдань миротворчих місій у реальних ситуаціях взаємодії: як у типових ситуаціях, так і в екстремальних та непередбачуваних умовах. Підбір тем для створення кейсів було здійснено на основі досвіду участі військовослужбовців НГУ у миротворчих місіях.*

***Ключові слова:** курсанти, миротворчі операції, англійська мова, педагогічна технологія, проблемне навчання, метод кейсів.*

**Постановка проблеми.** Національна гвардія України (НГУ) формувалася у найскладніші часи для сучасної історії України. У зв'язку з агресією Росії проти України вже 13 березня 2014 року було прийнято Закон України «Про Національну гвардію України», завдяки якому створено нове військове формування з правоохоронними функціями.

На НГУ було покладено і нові функції. Так, у військовій сфері – участь у здійсненні заходів, пов'язаних із припиненням збройних конфліктів та інших провокацій на державному кордоні, проведення заходів щодо недопущення масового переходу державного кордону з території суміжних держав, участь у спеціальних операціях з припинення діяльності озброєних організованих груп та злочинних організацій на території України.

Разом із тим сьогодні військовослужбовці НГУ беруть активну участь і у миротворчих операціях у

складі миротворчих контингентів ООН. Складність та специфічність цих операцій пред'являють сьогодні високі вимоги до комунікативних якостей фахівців [1]. У зв'язку із цим актуальним постає питання пошуку нових підходів, технологій, методик щодо впровадження наукових знань у професійну діяльність різних категорій військовослужбовців, особливо – офіцерів-миротворців зі складу НГУ, які мають бути здатними керувати підлеглими, підтримувати контакти та взаємодіяти з іноземними партнерами в умовах ситуацій, що часто мають характер непередбачуваних.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Різні наукові аспекти професійної підготовки фахівців розглядаються в роботах педагогів, психологів, військових науковців (О. Бойко, В. Кремень, І. Ліпатов, Т. Мацевко, В. Моляко, В. Ягупов та ін.). Методичні основи підготовки фахівців у вищих

військових навчальних закладах у сучасних умовах розроблено В. Васильєвою, В. Давидовим, О. Диденком, О. Латишевою, А. Шестаковою та іншими.

Підходи, що можуть покращити навчання військовослужбовців, такі як проблемне навчання відображено у працях таких науковців, як Ю. Бабанський, І. Лернер, М. Махмутов та ін. Польський дидакт В. Оконь зазначає, що застосування проблемно-пошукових методів у процесі професійної підготовки суттєво сприяє підвищенню її ефективності, бо воно відповідає завданням розвитку особистості, пошуковій, дослідницькій діяльності учнів [2].

Г. Селевко зазначає, що під проблемним навчанням розуміють таку організацію навчального процесу, яка передбачає створення у свідомості учнів під керівництвом викладача проблемних ситуацій та організацію активної самостійної діяльності учнів з їх вирішення, у результаті чого і відбувається творче оволодіння знаннями, вміннями, навичками та розвиток розумових здібностей [3].

Сьогодні у військово-наукових джерелах науковці наводять такі недоліки підготовки українських миротворців організаційно-педагогічного характеру [4]:

1. Зміст військово-професійної та інших видів підготовки не завжди адаптований до конкретних завдань підрозділів ЗС України.

2. Недостатня готовність підрозділів у складі українського миротворчого контингенту до виконання певних миротворчих функцій з організаційних та методичних причин.

3. Недостатня підготовленість до професійного іншомовного спілкування з представниками силових структур інших країн.

4. Недоліки комунікативно-організаційної взаємодії з миротворчими підрозділами інших країн під час сумісних навчань тощо.

Аналіз наукових праць та джерел навчального та методичного спрямування, досвід миротворчих операцій дозволили до складу компетенції офіцерів-миротворців включити такі складові частини: професійну компетенцію, самостійно-пізнавальну (здатність самостійно оволодівати навчальним та практичним матеріалом), мовну компетенцію (здатність здійснювати спілкування у всіх видах мовленнєвої діяльності); компетенцію взаємодії (здатність використовувати вербальні та невербальні форми спілкування у службових ситуаціях взаємодії); соціокультурну (вміння будувати міжкультурне спілкування з іноземними колегами інших країн та місцевим населенням).

Однак педагогічні аспекти, що визначають проектування педагогічної технології підготовки майбутніх офіцерів НГУ до миротворчих операцій на основі проблемного підходу, не знайшли свого

належного обґрунтування як у реалізації в наукових дослідженнях, так і в системі такої підготовки.

*Метою статті* є обґрунтування та розробка педагогічної технології формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до взаємодії під час міжнародних миротворчих операцій, що спирається на переваги проблемного підходу у навчанні військовослужбовців.

**Виклад основного матеріалу.** Тривалий час в освіті термін «педагогічна технологія» використовувався тільки стосовно навчання, а сама «технологія» розумілася як навчання за допомогою технічних засобів. Сьогодні педагогічну технологію вже розуміють як послідовну взаємопов'язану систему дій педагога, спрямованих на вирішення педагогічних завдань, або планомірне і послідовне втілення на практиці заздалегідь спроектованого педагогічного процесу [5].

А. Нісімчук зазначає, що еволюція цього поняття й означеного ним напряму пройшла шлях від питання використання технічних засобів навчання до чіткого планування і побудови навчально-виховного процесу, його індивідуалізації за рахунок широкого впровадження найсучаснішої комп'ютерної техніки у комплексі з іншими технічними засобами навчання [6].

Отже, педагогічна технологія – це змістовна техніка реалізації навчального процесу, той задум, який запланований педагогом, це проектування і опис процесу формування особистості або її якості для досягнення попередньо визначеного результату навчання. Вона описує системну сукупність і порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних засобів, що будуть використані для досягнення педагогічної мети.

Науковець Г. Селевко зазначає, що педагогічна технологія повинна відповідати таким методологічним вимогам, як: концептуальність, системність, керованість, ефективність, відтворюваність [3]. Можемо додати, що підсилити дієвість педагогічної технології, що спрямована забезпечити навчальний процес військовослужбовців НГУ, на нашу думку, може проблемний підхід до вивчення навчального матеріалу під час їх іншомовної підготовки.

Проблемне навчання, як і інші концепції навчання, посідає важливе місце у процесі організації та здійсненні навчально-виховного процесу у ВВНЗ. У науковій літературі для пояснення цієї концепції використовуються такі терміни: методи проблемного навчання (С. Архангельський), метод розв'язання пізнавальних задач (Р. Нізамов), проблемне навчання (О. Матюшкін), проблемно-пошукові методи (М. Гарунов) тощо. Головний висновок із цих наукових джерел: проблемне навчання – це один з основних способів залучення учнів та студентів до самостійного наукового

пошуку, це метод та засіб розвитку їх пізнавальної активності.

Теорія та практика, особистий досвід викладання у ЗВО дає можливість визначити такі види зростання ступеня проблемності на заняттях: елементи проблемного викладу знань викладачами сумісно з репродуктивною діяльністю курсантів; проблемний виклад у поєднанні із самостійною роботою курсантів (програмоване навчання); інтегроване заняття (проблемний виклад у поєднанні з реконструктивно-варіативною діяльністю курсантів); частково-пошукова діяльність курсантів як елемент дослідницької діяльності.

Під час іншомовної підготовки курсантів нами було використано елементи науково-дослідної роботи курсантів 3 курсу НАНГУ, що мало на меті пошук ними проблемних ситуацій і подальше проектування кейсів на тематику миротворчих завдань. Проблемне навчання в рамках технології представляло собою вид навчально-пізнавальної діяльності, що спрямований на пошук курсантами рішення системи комунікативних, службових, проблемних завдань і професійних ситуацій, у результаті чого відбувалося формування навичок і вмій іншомовного спілкування, оволодіння досвідом миротворчої діяльності, а також розвиток мислення засобами англійської мови.

Згідно з методологічними поглядами науковців на сутність та призначення технологій проектування педагогічної технології відбувалося на трьох рівнях: науковому, теоретико-методичному та праксиологічному [3].

На науковому рівні нами було обґрунтовано цілі, зміст, методи і форми підготовки курсантів до миротворчих операцій, спроектовано можливий алгоритм руху до вирішення проблем під час їх іншомовної підготовки.

Теоретико-методичний рівень забезпечив визначення змісту, підбір методів, засобів та форм проблемного навчання курсантів.

На праксиологічному рівні забезпечено практичну реалізацію розробленої педагогічної технології, зафіксовано результат, основні перешкоди та труднощі, які необхідно буде скорегувати у навчанні курсантів.

Педагогічна технологія (за К. Селевком) включала характеристику об'єкта проектування – навчального процесу курсантів на основі проблемного підходу; таксономію завдань, що поетапно розкриваються та відображають конкретний алгоритм; педагогічні умови, що забезпечують успішність навчання курсантів та створюють можливість для їх розвитку у проблемних ситуаціях; етапи навчання; програму, де відображено зміст, форми, порядок навчання; систему форм (індивідуалізованих і групових), методів, засобів реалізації проблемного навчання; критерії продуктивності такої технології та основні показники тощо. Розроблена

технологія включає методологічний, організаційний, методико-дидактичний, суб'єктний та корегувально-рефлексивний компоненти.

Основу педагогічної технології навчання курсантів складала: характеристика навчального процесу; таксономія завдань, що відповідають вимогам до мети навчання та мають покроковий технологічний характер; педагогічні умови, що покращують навчання курсантів та створюють можливості для їх творчості та розвитку; етапи як індивідуалізованого, так і групового навчання; програма, де відображено зміст, форми, порядок навчання; система форм, методів, засобів реалізації навчання; критерії продуктивності навчання та основні показники.

Вона спрямована на формування, в першу чергу, лінгвістичної компетенції курсантів (здатність усвідомлювати сутність, розуміти, лексично та граматично правильно будувати речення); мета-компетенції тощо (знання понятійного апарату, аналіз та оцінка засобів мовленнєвого спілкування); когнітивної компетенції (здатність обробляти, групувати, запам'ятовувати, актуалізувати в пам'яті знання, факти, що стосуються миротворчих операцій); вербально-комунікативної компетенції (здатність враховувати другорядні значення при побудові мовних одиниць).

Теоретична частина технології навчання була спрямована на оволодіння системою знань щодо сутності, поняття, функцій іншомовного спілкування, його складових частин та особливостей під час міжнародних миротворчих операцій. Друга, операційно-діяльнісна частина була спрямована на формування у курсантів умінь і навичок вирішення професійно-орієнтованих завдань під час проблемних ситуацій у діадах та тріадах (з викладачем) тренінгів, змагань, рольових ігор, підготовки професійних кейсів з миротворчих питань.

Третя частина спиралася на позааудиторну самостійну роботу і мала рефлексивний характер, включала в себе елементи програмованого навчання, коли увесь навчальний матеріал опановувався певними порціями, за правильністю виконання яких стежив викладач і надавав своєчасні консультації.

Під час проблемного навчання курсантам доцільно самим формулювати гіпотезу та потім її верифікувати. При цьому реалізуються евристична, з'ясовуюча, прогностична і практична функції гіпотези.

Проблемне навчання ґрунтується на аналогії, аналізі, синтезі, абстрагуванні, конкретизації як основних операціях мислення. Тому важливим є обґрунтування критеріїв та показників оцінювання успішності виконання курсантами проблемних ситуацій.

Під час проведення практичних та тренінгових занять із курсантами нами використовувались

такі рівні проблемного навчання: постановка проблеми педагогом; створення проблеми педагогом та її спільне розв'язання у групах; курсанти самі шукають проблеми, що виникають в об'єктах пізнання; курсанти разом із педагогом визначають проблему і самостійно її розв'язують в групах.

Для спонукання курсантів до пошукової активності під час моделювання дій на заняттях за розробленою технологією створювалися проблемні комунікативні ситуації спілкування з іноземними колегами. Вони були двох варіантів: типові, що зустрічаються найбільш часто, мають ззовні зрозумілі мотиви та перешкоди; і ситуації «латентної динаміки», що мають часто непередбачувані наслідки та виникають вкрай рідко, однак мають руйнівний потенціал в умовах миротворчих місій.

Такі проблемні комунікативні ситуації спілкування з іноземними колегами, населенням, складають зміст основних «проблемних» кейсів для курсантів: кейс «Надання гуманітарної допомоги», кейс «Перша медична допомога та евакуація поранених», кейс «Спілкування з місцевим населенням та перешкоди на шляху до розуміння».

Процес виконання кейсів створює підвалини для оптимального вирішення проблеми професійного характеру, формує уміння вирішення завдань миротворчих місій у реальних ситуаціях взаємодії: як у типових ситуаціях, так і в екстремальних та непередбачуваних умовах. Підбір тем для створення кейсів було здійснено на основі досвіду участі військовослужбовців НГУ у миротворчих місіях.

У проектуванні реальних ситуацій взаємодії використовувались такі проблемні ситуації за варіантами: ведення перемовин із агресивними мешканцями, невизначеність умов обстановки, дії у стресових ситуаціях, невизначеність намірів комунікантів, відсутність розуміння, несподіване погіршення умов спілкування тощо.

Схема вирішення курсантами проблемних завдань була такою:

– на першому етапі – проаналізувати завдання та визначити вихідну інформацію, труднощі, можливі перешкоди;

– під час другого етапу – сформулювати варіанти дій, можливі утруднення, опосередковані ролі інших посадових осіб та учасників; пошук додаткової інформації у довідниках, настановах;

– під час третього етапу – курсантам із усіх можливих варіантів запропоновано визначити найбільш оптимальний; перевіряються на достовірність усі гіпотези, враховуються пропозиції, порівнюються рішення та висновки, практичне

значення для виконання службових завдань миротворчих операцій.

Досвід проведення занять за розробленою технологією показав, що для закріплення матеріалу є корисним, коли курсанти в парах на 3 етапі формулюють діалогові вправи англійською мовою, що відображають зміст вирішених проблемних ситуацій та стисло переказують основні події, що відбулися.

Крім того, такі діалогові вправи щільно пов'язані з професійно-комунікативними ситуаціями спілкування з іноземними колегами, населенням, що складають зміст вищенаведених кейсів.

**Висновки та пропозиції.** Важливого значення в аспекті професійної підготовки майбутніх миротворців зі складу НГУ сьогодні набуває їхня іншомовна компетентність.

Запропоновано педагогічну технологію формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до взаємодії під час міжнародних миротворчих операцій, що спирається на переваги проблемного підходу в навчанні військовослужбовців.

Обґрунтовано змістові компоненти технології, її етапи, методи та форми проведення занять, схеми вирішення проблемних завдань, типи проблемних ситуацій на практичних заняттях, тематика кейсів для курсантів тощо. Подальшим перспективним напрямком дослідження є розробка варіантів дій під час ситуацій миротворчої діяльності, що можуть мати екстремальний характер.

#### Список використаної літератури:

1. Ценко М.Б. Формування комунікативної компетентності майбутніх юристів. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія / ред кол.: А.П. Гетьман та ін. Харків : Право, 2014. № 4(23). 360 с.
2. Okon W. U podstaw problemowego uczenia sie. Warszawa, P, 1994. 210 s.
3. Селевко Г.К. Энциклопедия образовательных технологий. Москва : НИИ школьных технологий, 2006. 816 с.
4. Хацановський В.С. Підготовка персоналу миротворчих контингентів Збройних Сил України як педагогічна проблема. *Військова освіта*. 2016. Вип. 2. С. 58–66.
5. Якубовська С. Застосування проблемного методу у підготовці майбутніх науково-педагогічних працівників технічного ВНЗ. *Нова педагогічна думка*. 2013. № 1. С. 253–255.
6. Нісімчук А. Сучасні педагогічні технології. Київ : Вища школа, 2000. 368 с.

---

**Ershova V. Pedagogical technology of formation of readiness of future officers of the National Guard of Ukraine to interaction during for international peacekeeping operations**

*The article notes that today servicemen take an active part in peacekeeping operations as part of UN peacekeeping contingents. The complexity and specificity of these operations today place high demands on the communicative qualities of specialists. Today, the effectiveness of the process of mastering English, which is the language of international communication of the military, is becoming increasingly important. It is stated that the competence of peacekeeping officers should include the following components: professional competence, self-cognitive (ability to master educational and practical material), language competence (ability to communicate in all types of speech activity); competence of interaction (ability to use verbal and nonverbal forms of communication in official situations of interaction); socio-cultural (ability to build intercultural communication with foreign colleagues from other countries and the local population). It is determined that problem-based learning in the framework of pedagogical technology was a type of educational and cognitive activity aimed at finding cadets solutions to the system of communicative, service, problem tasks and professional situations, resulting in the formation of skills and abilities of foreign language as well as the development of thinking by means of the English language. The pedagogical technology of forming the readiness of future officers of the National Guard of Ukraine to cooperate during international peacekeeping operations is proposed, which is based on the advantages of a problematic approach in the training of servicemen. At the scientific level of technology, the goals, content, methods and forms of preparation of cadets for peacekeeping operations are substantiated, a possible algorithm of movement to solve problems during their foreign language training is designed. A further promising area of research is the development of options for action in situations of peacekeeping activities, which may be extreme. The process of case studies created the foundations for the optimal solution of the problem of a professional nature, formed the ability to solve the problems of peacekeeping missions in real situations of interaction: both in typical situations and in extreme and unpredictable conditions.*

**Key words:** *cadets, peacekeeping operations, English language, pedagogical technology, problem-based learning, case method.*